

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΕΝΤΟΥΡΑΣ (Κέρκυρα, 1899 - 1990)

Ο Νίκος Βεντούρας (1899- 1990) είναι από τις προσωπικότητες εκείνες της νεοελληνικής τέχνης, των οποίων η φήμη δεν αρκέστηκε στα σύνορα του τόπου που τους γέννησε. Ένας δημιουργός πηγαίος, αυθεντικός, που αφιερώθηκε σχεδόν αποκλειστικά στη χαρακτηριστική και εξελίχθηκε σε έναν από τους σπουδαιότερους εκπροσώπους της.

Βιογραφικά στοιχεία

Ο Νίκος Βεντούρας γεννήθηκε το 1899 στην Κέρκυρα- καταγόταν από αρχοντική οικογένεια του νησιού, και σπούδασε χημεία στη Γερμανία. Οι γνώσεις που αποκόμισε εκεί του επέτρεψαν να πειραματιστεί με διάφορα υλικά και να ασχοληθεί σε βάθος με την ανάμιξη των χρωμάτων, προκειμένου να επιτύχει κάθε φορά το αποτέλεσμα που τον ικανοποιούσε.

Στα πρώτα του βήματα έλαβε λίγα μαθήματα υδατογραφίας από τον Άγγελο Γιαλλινά, ενώ από το 1932 ξεκίνησε να ασχολείται συστηματικά με τη χαρακτηριστική. Ασχολήθηκε με την ξυλογραφία, τη χαλκογραφία, τη λιθογραφία κ.ά., ενώ συμπεριέλαβε στο έργο του και παραλλαγές των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών καλλιτεχνικών ρευμάτων. Αυτοδίδακτος κατά κύριο λόγο, με εξαίρεση τις σπουδές του στη λιθογραφία- σταδιακά περνά από την παραστατική στην πιο αφηρημένη απόδοση των έργων του.

Αντλεί την έμπνευσή του σε μεγάλο βαθμό από την Κέρκυρα, με θέματα όπως το καράβι, το λιμάνι, η πόλη, η ύπαιθρος του νησιού να πρωταγωνιστούν συχνά στις εικαστικές αναζητήσεις του. Παρουσίασε για πρώτη φορά τα έργα του, στην Αθήνα, στην Πανελλήνια έκθεση του 1948 και από τότε μέχρι και το 1969 εκθέτει ανελλιπώς χαρακτηριστική (λιθογραφίες – ξύλο –χαλκογραφίες) στις

Πανελλήνιες Καλλιτεχνικές εκθέσεις των Αθηνών. Συμμετέχει σε ατομικές, ομαδικές και διεθνείς εκθέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό όπως στη Μπιενάλε του Sao Paulo (1955,1957), στη Μπιενάλε της Αλεξάνδρειας (1957), στη Μπιενάλε Βενετίας (1964), κ.ά. Η πρώτη του ατομική έκθεση παρουσιάστηκε το 1963 στο Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο. Αναδρομική έκθεση του έργου του πραγματοποιήθηκε ένα χρόνο μετά το θάνατό του, το 1991 στην Αθήνα (Αίθουσα Τέχνης Υάκινθος). Αν και ασχολήθηκε με όλα τα είδη χαρακτηριστικής η χαλκογραφία κυριαρχεί στο μεγαλύτερο μέρος του έργου του.

Γενικά απέφευγε τις ατομικές εκθέσεις, συμμετείχε όμως σε πολλές ομαδικές, στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Προτιμούσε να εργάζεται αθόρυβα, απομονωμένος στην Κέρκυρα, κατακτώντας όμως το κοινό με τα έργα του, τόσο με τα ασπρόμαυρα όσο και με τα έγχρωμα.

Το έργο του

Στα πρώτα του έργα και μέχρι το 1937, ο Νικόλαος Βεντούρας χαράζει τοπία ήρεμα και ωραία φωτισμένα, εμπνευσμένα από την Κέρκυρα και την Βενετία. Στα χρόνια της κατοχής κι αμέσως μετά τον πόλεμο (1945-1948), ένα εφιαλτικό άγχος πλημμυρίζει ασφυκτικά τα έργα του, καλύπτει όλη την επιφάνεια με ερείπια, καταστροφές και παραμορφώσεις προοπτικής που φανερώνουν το νέο ψυχικό κλίμα στο οποίο ζει.

Από το 1955, με την σειρά του Πειραιά, εισβάλλει ένα καινούριο στοιχείο, ο πληθωρισμός, σε αλληλοσυμπλεκόμενες μορφές οι οποίες σιγά σιγά απλοποιούνται.

Το 1928 εικονογράφησε με σινική μελάνη την ηθογραφία του Κωνσταντίνου Θεοτόκη "Η Ζωή και ο Θάνατος του Καραβέλα", Η εικονογράφιση αγοράστηκε από τον εκδοτικό οίκο Βασιλείου και δημιουργήθηκαν οι πλάκες εκτύπωσης (κλισέ). Όμως σε σύντομο χρονικό διάστημα ο κ. Βασιλείου απεβίωσε κι έτσι η εργασία δεν πρόλαβε να εκδοθεί. Το 1961 ο υιός του Βασιλείου εξέδωσε το εν λόγω πεζογράφημα του Κ. Θεοτόκη με λίγες από τις εικονογραφήσεις του Ν. Βεντούρα καθώς δεν βρέθηκαν όλα τα κλισέ.

Πέθανε την 1^η Απριλίου 1990. Έναν χρόνο μετά τον θάνατό του πραγματοποιήθηκε αναδρομική έκθεση του έργου του, στην Αίθουσα Τέχνης Υάκινθος στην Αθήνα.

Η συμβολή του στη νεοελληνική χαρακτηριστική

Η χαρακτηριστική στην Ελλάδα για πολλούς αιώνες είχε χρηστική εφαρμογή, ενώ η πορεία της ταυτίστηκε σε πολλές περιπτώσεις με την τυπογραφία. Επίσημα, η χαρακτηριστική κατοχυρώνεται ως ανεξάρτητο είδος τέχνης τη δεκαετία του 1930, όταν ο Γιάννης Κεφαλληνός ανέλαβε το αντίστοιχο εργαστήριο στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών.

Με την τριάδα των δημιουργών με καταγωγή από την Κέρκυρα- Λυκούργος Κογεβίνας (1887- 1940), Μάρκος Ζαβιτσιάνος (1884- 1923), Νίκος Βεντούρας (1899- 1990)- και με τον Δημήτρη Γαλάνη (1882- 1966), ο οποίος επίσης πέρασε από την Κέρκυρα, ξεκινά η ιστορία της σύγχρονης ελληνικής χαρακτηριστικής. Η παρουσία των πρώτων αυτών χαρακτών, σηματοδοτεί την εδραίωσή της και είναι καθοριστική για την εξέλιξή της.

Ιδιαίτερα για τον Νίκο Βεντούρα, ο Νίκος Γρηγοράκης αναφέρει σχετικά: «Αν δεν είχε ανακαλυφθεί η χαρακτηριστική τέχνη, σίγουρα θα την είχε ανακαλύψει ο Βεντούρας...».

Αναφέρει ο Μανώλης Χατζηδάκης σε ομιλία του το 1963, στο «Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο»: [...] Απλοποιώντας τα πράγματα, θα λέγαμε ότι αισθανόμαστε να αναδίνεται από το έργο του κυρίου Βεντούρα μία καινούρια λυρική αίσθηση του κόσμου, δοσμένη με τρόπο πειθαρχημένο σε νόμους καθαρά πειθαρχικούς. Ο κόσμος, τοπία και άνθρωποι μεταμορφώνονταν στα έργα του από μια λυρική φαντασία που πηγαίνει πέρα από τα φαινόμενα και τα πράγματα και που έβρισκε την έκφραση της με μέσα πάρα πολύ λιτά: η αναζήτηση του ουσιώδους, και η απόρριψη του περιττού προσέδιδαν στα έργα του κ. Βεντούρα την καθαρότερη πνευματική τους ποιότητα.[...]

Η σχολαστικότητά του, η αυστηρότητα προς τον εαυτό του, οι νεωτερισμοί

στην τέχνη του, η επιμονή του, η αξιοποίηση στοιχείων από τα μεγαλύτερα εικαστικά ρεύματα της εποχής του, η αδιάκοπη μελέτη, καθώς και η αφοσίωσή του στη χαρακτηριστική, τον έχουν τοποθετήσει ανάμεσα στους θεμελιωτές αυτού του είδους τέχνης στη νεότερη Ελλάδα. Η συνειδητή απομόνωσή του στην Κέρκυρα είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία έργων γνήσιων, πρωτοποριακών, που γεννήθηκαν μέσα από την προσωπική αναζήτηση.